

EEN WOORD VOORAF.

In de laatste jaren is aan de studie van het kind, zoowel vóór als in den schoolleeftijd, en in verband daarmee ook aan het onderzoek naar de beste methode voor onderwijs en opvoeding, groote aandacht gewijd en veel zorg besteed. Onder de oorzaken, die deze wetenschappelijke onderzoekingen hebben doen opkomen of ze althans sterk bevorderd hebben, valt zeker ook te noemen het onbevredigende der resultaten, die bij het gewone lager onderwijs verkregen werden.

Want in dit opzicht is er veel veranderd. Enkele tientallen jaren geleden was men over het algemeen met dat onderwijs hoogelijk ingenomen, en bouwde men daarop de stoutste verwachtingen. Als de schoolgebouwen maar kostbaar werden ingericht, de leermiddelen in deugdelijken staat werden gebracht, het peil van het onderwijs aanmerkelijk werd verhoogd, dan zou het ideaal der volksontwikkeling bereikt worden en Nederland eene schoone toekomst tegemoet gaan. Zoo dacht men in den tijd, toen het zoogenaamde intellectualisme heerschappij voerde en ontwikkeling van het verstand als geneesmiddel voor alle kwalen werd beschouwd.

Maar in die verwachtingen is men jammerlijk teleurgesteld. De uitkomsten van het onderwijs waren gansch anders, dan men zich voorgesteld had. De kennis, die op de school werd opgedaan, was gering, en ging straks in de practijk van het leven weer grootendeels teloor. Met den godsdienst onder het volk werd het hoe langer hoe treuriger gesteld; de zedelijke standaard daalde steeds lager, de eerbied voor het gezag verminderde, en de tuchteloosheid der jeugd nam in allerlei vormen toe. Vandaar dat bijna allerwege de begeerte opkwam naar eene andere school, eene betere methode, eene nieuwe opvoeding. En tal van mannen en vrouwen stonden op en wezen nieuwe banen aan, soms lijnrecht tegengesteld aan die, welke men tot dusver bewandeld had.

Inzonderheid ging men weer hoop koesteren, toen eene poging werd aangewend, om onderwijs en opvoeding op een vasten, wetenschappelijken grondslag te vestigen. Als namelijk de ziel van het kind nauwkeurig werd bestudeerd, de ziel met hare verschillende vatbaarheden en geschiktheden; als daarnaast een ernstig onderzoek werd ingesteld naar de beste methode, die in elk vak van onderwijs te volgen ware; en als dan ten slotte tusschen deze beide factoren, den leerling en de leerstof, een innig verband werd gelegd; dan moest dat wel leiden tot andere en betere resultaten, dan die tot dusver in de lagere school verkregen waren. En zoo

ging men met lust en ijver aan het werk en begon weer hoop te koesteren voor de toekomst.

Nu spreekt het vanzelf, dat tegen deze onderzoekingen op zichzelf geen bezwaar bestaat. Integendeel, het streven om ook op dit gebied onze kennis uit te breiden, in onderwijs en opvoeding een vasten gang te brengen en het peil der volksonwikkeling te verhoogen, verdient waardeering en steun. Zelfs wordt door ieder deskundige erkend, dat deze onderzoekingen ons inzicht in den ontwikkelingsgang van het kind hebben verhelderd en tot verbeteringen in de methode van onderwijs hebben geleid.

Maar men moet hierbij toch twee dingen niet uit het oog verliezen. Ten eerste ligt er een groote afstand tusschen streven en bereiken, tusschen pogen en slagen. Als er in de wetenschap een nieuw vak opkomt, worden in den eersten tijd daarvan gewoonlijk overdreven verwachtingen gekoesterd, die later voor nuchterder beschouwingen plaats moeten maken. Ook hier geldt het spreekwoord: nieuwe bezems vegen schoon. Zoo kan men er ook wel naar streven, om van de opvoeding eene exacte wetenschap te maken, maar daarmee is het doel van dat streven nog niet bereikt. En het staat zelfs te bezien, of op dit gebied het nagejaagde doel ooit bereikt worden zal of kan. De zielsverschijnselen bij een mensch, en ook bij een kind, zijn zoo ingewikkeld en in de individuen zoo eindeloos gevarieerd, dat van natuurwetenschappelijke, mathematische zekerheid hier toch wel nooit sprake zal kunnen zijn. Vele mannen van naam zijn te dezen opzichte dan ook zeer sceptisch gestemd en leggen een groot wantrouwen aan den dag aangaande al de onderzoekingen, die op dit gebied worden ingesteld.

Daar komt in de tweede plaats nog bij, dat, al had men het in de theorie tot eene groote mate van zekerheid gebracht, het dan toch nog altijd in de practijk op de toepassing aankomt. De theorie moge haar groote waarde bezitten, de practijk blijft bij onderwijs en opvoeding toch daarnaast steeds van het hoogste belang. Al ware de paedagogiek (de leer van de opvoeding) tot eene exacte wetenschap te verheffen, zij blijft in het leven steeds eene kunst, die nog iets geheel anders dan wetenschappelijke kennis vereischt.

Zooals men gewoonlijk zegt, in de school komt het vooral op den persoon des onderwijzers aan, op zijne bekwaamheid voorzeker, maar daarnaast toch ook op zijne liefde tot en zijne praktische kennis van het kind, op zijne toewijding en zelfverloochening, op zijn takt, om met kinderen om te gaan en ze te behandelen elk naar zijn aard. En dit alles zijn deugden en eigenschappen, die men niet uit boeken leeren kan, maar die men om zoo te zeggen, van nature meebrengen moet en dan door ervaring kan oefenen en versterken. Naast de wetenschappelijke psychologie zal daarom altijd de praktische menschenkennis hare waarde behouden.

In den bundel opstellen, dien de heer Westera hierbij aan het publiek aanbiedt, komt dit al zeer duidelijk aan het licht. Van het begin tot het einde is in dit boekdeel de man uit de practijk aan het woord. Dat wil niet zeggen, dat de geachte Schrijver zijne

zaken niet weet en van de theorie der opvoeding niet op de hoogte is. Maar hij laat de theorie ons zien in de practijk, en doet winst met de kennis, die hij opdeed, in de ondervinding van het leven. Zoo houdt hij in zijne opstellen ons niet bezig met afgetrokken beschouwingen en geleerde vertoogen; maar hij laat zijne ervaring spreken en brengt vele goede dingen voort uit den goeden schat zijns harten.

Uit al de opstellen, welke in dezen bundel zijn opgenomen, blijkt ten duidelijkste, dat de Schrijver goed om zich heen heeft gezien en het leven van alle zijden op zich heeft laten inwerken. Hij kent de kinderen en de ouders, hij kent ze in hunne deugden, maar nog beter in hunne tekortkomingen en gebreken. Maar deze somt hij niet in rubrieken op; hij heeft er geen register of catalogus van aangelegd, waaruit hij nu eens de eene, en dan de andere ondeugd te voorschijn brengt en aan eene logische beschrijving onderwerpt. Maar hij laat ze ons zien in de werkelijkheid, en voert ze als het ware voor ons ten tooneele op. Hij spreekt niet over ouders in het algemeen, maar over zulke, die hij zelf heeft ontmoet; en hij houdt ons niet met abstracte kinderen bezig, maar met kinderen, zooals hij ze zelf mede heeft leeren kennen, zoodat de lezers telkens moeten zeggen: ja werkelijk, zoo zijn ze! En de Schrijver kan ouders en kinderen op die manier voor onze oogen plaatsen, omdat hij niet alleen goed heeft rondgezien maar omdat hij ook goed vertellen kan. Langdradig en vervelend is hij nooit; altijd is hij in zijne voorstellingen levendig, opgewekt, concreet, aanschouwelijk. Men gevoelt, dat hij er altijd met zijne ziel bij is en in zijn onderwerp leeft. En daarom boeit hij ook en houdt de aandacht gespannen.

Aan deze beschrijvingen van de gebreken der ouders en der kinderen weet de Schrijver verder allerlei nuttige wenken, ernstige waarschuwingen of ook wel hartelijke opwekkingen en aanmoedigingen te verbinden. 't Is mogelijk, dat een ander opvoedkundige hier en daar liever een eenigszins verschillenden wenk gegeven zou hebben, want dikwijls geldt het spreekwoord, dat dezelfde zaak op meer dan ééne wijze goed geschieden kan (wat ook de Schrijver zelf gedurig opmerkt), en vooral in de opvoeding moeten vele gevallen elk op zichzelf beoordeeld worden. Maar de vermaningen en opwekkingen, die de Schrijver ten beste geeft, zijn alle de kennisneming, de overdenking, en ook de behartiging waard. Ouders — want voor hen is in de eerste plaats dit boek bestemd — kunnen er veel uit leeren en bij de opvoeding in het huisgezin er voordeel van trekken. In den regel kunnen zij zich met opvoedkundige vraagstukken niet inlaten; zij hebben er geen tijd en ook geene geschiktheid toe. Ook mag men nooit vergeten, dat bij de ouders de liefde tot hunne kinderen veel vergoedt; zij voelen dikwerf instinctmatig, hoe zij hunne kinderen, en ieder kind in het bijzonder, behandelen moeten; en de moeder is hierbij den vader ver vooruit. Maar dat neemt toch niet weg, dat de ouders ook hunne gebreken hebben, en dat zij in de opvoeding van hunne kinderen dikwerf vele fouten begaan; de beste ouders zijn zichzelf daarvan

het meest bewust. Daarom is het goed en nuttig voor hen, om met een boekske als van den heer Westera kennis te maken. Het gaat niet boven hun hoofd, maar daalt tot hen af; het voert hen binnen in den kring van hun eigen, alledaagsche leven, en wijst hun daarbij den weg.

Het verwondert mij niet, dat de schetsen, die de heer Westera eerst successief in het „Kerkblad voor Drente en Overijsel” liet verschijnen, de aandacht trokken, met graagte werden gevolgd, en later ook nog het verlangen opwekten, om ze in bezit te hebben en te herlezen. Schrijver en Uitgever voldeden gaarne hieraan, en verzochten mij om eene korte aanbeveling. Maar deze is onnoodig, de *Opvoedkunde voor het Huisgezin* beveelt zich zelf voldoende aan, en zal door eigen waarde haar weg wel vinden. Ik wensch haar daarbij gaarne voorspoed en zegen toe.

AMSTERDAM, Mei 1917.

H. BAVINCK.

I.

Zoals je ze went . . .

Dat hadden onze oudjes wel aardig overlegd!

Ge kent ze toch wel, die ouderwetsche wiegen, van teenen gevlochten, rustende op een paar schommelvoeten?

Je had ze met hoge schommels.

Maar je had ze ook met lage schommels.

Dat laatste was minder elegant, wat laag-bij-de-gronds, maar veel veiliger ziet u, niet zooveel last van omslaan.

Ik moet eerlijk bekennen, dat die teenen wiegen heel wat voor hadden op onze nieuwerwetsche wiegen van ijzerdraad, en vooral op onze nieuwerwetsche kinderwagens, waarin je alleen een *pasgeboren* baby behoorlijk kunt onderstoppen.

Waarin bestond nu echter het vindingrijke onzer oudjes ten aanzien van die ruime, veilige schommelwiegen?

Wel, ge begrijpt, dat het kleintje óók wel eens wenschte geschommeld te worden, als moeder de handen vol had met ander werk.

En nu had men in vele huizen een werkelijk ingenieuze inrichting: Aan een der zolderbalken was een hefboom bevestigd, zooals het met een technische term zou moeten luiden, maar wij kunnen 't wel wat eenvoudiger zeggen: aan een der zolderbalken hing met een touwtje aan een spijker of met een kram aan een kram, een rechte of kromme, meer of minder sierlijke stok. Ik zeg: hing, omdat ik ze in de laatste jaren niet meer gezien heb, maar misschien hangen ze hier of daar nóg wel.

Van het eene eind van dien stok hing een touw